OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Satu Pentikäinen

Vastine

2.10.2024

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi osakeyhtiölain 6 luvun ja kauppakamarilain 2 §:n muuttamisesta (HE 60/2024 vp)

Seuraavassa esitetään sisennetyissä kappaleissa oikeusministeriön kannanotot niihin asiantuntijalausunnoissa esitettyihin keskeisiin huomautuksiin ja ehdotuksiin, jotka liittyvät suoraan käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen.

Oikeusministeriö ei vastineessaan kommentoi hallituksen esitystä puoltavia kannanottoja.

Yleiset kommentit esityksestä

Keskuskauppakamari, Elinkeinoelämän Keskusliitto (jälj. EK) ja *Suomen Yrittäjät (jälj. SY)* kannattavat esitystä ja siinä valittua lähestymistapaa direktiivin täytäntöönpanossa. Asiantuntijat pitävät hyvänä, että ehdotettu sääntely jättää tilaa itsesäätelylle.

Directors' Institute Finland (jälj. DIF) kannattaa pääosin esitystä, mutta esittää jäljempänä käsiteltäviä yksityiskohtaisia huomioita.

SAK, STTK ry, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (jälj. Tane) ja *tasa-arvovaltuutettu* eivät kannata esitystä ja siinä valittua lähestymistapaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö (jälj. STM), Akava, DIF, professori Kevät Nousiainen ja *professori Kim Ittonen* ehdottavat jäljempänä käsiteltäviä yksityiskohtaisia muutoksia tai huomioita esityksen sisältöön.

Valtiovarainministeriöllä ei ole lausuttavaa esityksen johdosta.

Arvio ja ehdotus: Oikeusministeriö esittää ehdotusta muutettavaksi jäljempänä kuvatulla tavalla.

Yksityiskohtaiset kommentit esityksestä

Sääntelyn soveltamisala (OYL 6:9 a §)

Keskuskauppakamari, SY ja *EK* kannattavat ehdotettua soveltamisalaa. Sääntelyä ehdotetaan sovellettavaksi pörssiyhtiöihin, joissa direktiivissä määritellyt henkilöstön määrää, tasetta ja liikevaihtoa koskevat raja-arvot täyttyvät sekä päättyneellä että sitä edeltävällä tilikaudella.

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Eteläesplanadi 10 00130 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

STM, STTK, Akava, professori Nousiainen ja *tasa-arvovaltuutettu* kannattavat tai esittävät harkittavaksi laajempaa soveltamisalaa, joka kattaisi myös muut kuin suuret pörssiyhtiöt. STTK vastustaa pörssiosuuskuntien pois jättämistä velvoitteiden soveltamisalan piiristä.

Professori Ittonen kiinnittää huomiota siihen, että soveltamisalan raja-arvot laskettaneen emoyhtiön tilinpäätöksestä, vaikka sitä ei erikseen mainita. Ittonen esittää soveltamisalan laajentamista harkittavaksi, mikäli kehitystä soveltamisalan ulkopuolisissa pörssiyhtiöissä ei tapahdu.

SAK, STTK, Tane, STM ja *Akava* korostavat, että esityksessä tulisi direktiivin johdanto-osan mukaisesti ottaa käyttöön menettelytapoja, joilla tuetaan keskisuuria ja pieniä yrityksiä kehittämään tasa-arvoisesti sukupuolijakaumaa.

SAK toteaa, että direktiivin soveltaminen ei saa rajata henkilöstöedustajien valintaa.

Arvio ja ehdotus: Ehdotettu (direktiiviä vastaava) soveltamisala noudattaa hallitusohjelman kirjauksia lisäsääntelyn välttämisestä EU-lainsäädännön toimeenpanon yhteydessä ja yritysten hallinnollisen taakan vähentämisestä. Soveltamisalaa koskevien raja-arvojen arvioinnin täyttyminen kahdella peräkkäisellä tilikaudella mahdollistaa sen, että yhtiöillä on riittävästi aikaa varautua kiintiötavoitteiden täyttämiseen. Näin ollen edistetään lisäksi hallitusohjelman tavoitetta siitä, että yrityksiä koskevat lainsäädäntöuudistukset toteutetaan riittävän pitkillä siirtymäajoilla, jotta yrityksille jää aikaa sopeuttaa toimintaansa.

Esityksessä mainitulla tavalla osakeyhtiölain (624/2006, jäljempänä myös OYL) 1 luvun 10 §:ssä säädetään pörssiyhtiön määritelmästä. Säännöksen mukaan pörssiyhtiöllä tarkoitetaan osakeyhtiötä, jonka osake on kaupankäynnin kohteena kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitetulla säännellyllä markkinalla. Siten soveltamisala arvioidaan pörssinoteeratun osakeyhtiön raja-arvojen mukaisesti (vastaavasti kuin direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa).

Pieniä ja keskisuuria listayhtiöitä voidaan tukea lainsäädännön ulkopuolisin keinoin. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnanhankkeena tehdyn selvityksen ”Listayhtiöiden hallitus- ja johtoryhmätehtävät – naisten urakehityksen haasteet” (julkaistu 16.2.2023, s. 82) mukaisesti listayhtiöt voivat omilla toimillaan edistää tasapuolisemman sukupuolijakauman kehittämistä. Myös uudistettava hallinnointikoodi tukee itsesääntelyn keinoin eri kokoisten listayhtiöiden toimintakulttuurin kehittämistä.

Yhteistoimintalain (1333/2021) mukaisesti hallintoedustuksen järjestämistavasta voidaan sopia vapaasti (mm. hallitus tai hallintoneuvosto). Osakeyhtiölaissa ei tehdä eroa henkilöstön hallintoedustuksen ja muiden jäsenten välille yhtiön hallituksessa, vaan hallituksen jäsenten yleistä kelpoisuutta ja hallituksen kokoonpanoa koskevat vaatimukset koskevat kaikkia hallituksen jäseniä riippumatta heidän valintatavastaan.

<u>Ei tarvetta muuttaa lakiehdotusta.</u>

Ehdotettu kiintiötavoite

Keskuskauppakamari, EK, Suomen Yrittäjät, Akava ja *STTK* kannattavat tai pitävät tarkoituksenmukaisena ehdotusta siitä, että pörssiyhtiöillä on oltava tavoitteena, että vähintään 40 prosenttia hallituksen jäsenistä on aliedustettua sukupuolta viimeistään 30.6.2026.

Tane pitää tärkeänä, että tavoitteen toteutumista edellytetään jokaiselta soveltamisalaan kuuluvalta yhtiöltä ja toteutumista seurataan aktiivisesti ainakin kerran ennen kesäkuuta 2026. Mikäli velvoitteita ei saavuteta määräaikaan mennessä, olisi arvioitava, minkälaisiin lisätoimiin tilanteen korjaamiseksi voidaan ryhtyä.

Arvio ja ehdotus: Asiantuntijat kannattavat ehdotusta.

Direktiivin tavoitteena on edistää sukupuolijakauman tasapainottamista, mutta ei sanktioida yhtiöitä sen saavuttamatta jättämisestä sikäli, kun yhtiöt ovat pyrkineet sen täyttämiseen[1]. Esitykseen liittyvästä valtiovarainministeriön asetusluonnoksesta ilmenevät suunnitellut raportointivaatimukset. Ehdotuksen mukaan raportoinnissa on arvioitava kiintiötavoitteen täyttymistä ja siihen kohdennettuja toimenpiteitä. Valtiovarainministeriön asetus on tarkoitus antaa viipymättä hallituksen esityksessä tarkoitettujen lakien vahvistamisen jälkeen.

Myös *talousvaliokunta* toteaa lausunnossaan, että ”yritykselle aiheutuva julkisuushaitta tai sen uhka toiminevat kuitenkin tehokkaana kirittäjänä kiintiötavoitteeseen pääsemisessä”. Oikeusministeriö yhtyy talousvaliokunnan käsitykseen eikä näe tarvetta lisäsääntelyyn.

Ei tarvetta muuttaa lakiehdotusta.

Jäsenvaltio-option käyttäminen (OYL 6:9 b §)

Keskuskauppakamari, EK, DIF ja *SY* kannattavat ehdotusta lykätä direktiivin rekrytointiprosessia koskevien velvoitteiden käyttöönottoa.

STM suhtautuu varauksellisesti jäsenvaltio-option käyttöön. STM:n näkemyksen mukaan rekrytointia koskevien menettelytapojen käyttöönotto olisi konkreettinen väline vahvistaa sen systemaattisuutta.

Professori Nousiainen, SAK, STTK, Akava ja *Tane* eivät kannata ehdotusta lykätä rekrytointiprosessia koskevien velvoitteiden käyttöönottoa.

STTK kiinnittää huomiota myös siihen, että esityksessä ei ole kuvattu, miten seuraamusjärjestelmä soveltuisi suhteessa direktiivin vähimmäisvaatimuksiin. Akavan mukaan option käyttäminen ei vastaa hallitusohjelman tavoitetta siitä, että yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi yhteiskunnassa ja kaikenlaisen syrjinnän kitkemiseksi työelämästä työskennellään määrätietoisesti.

Tasa-arvovaltuutetun mukaan esitys ei edistä valtioneuvoston tasa-arvopoliittisen selonteon tavoitteita.

[1] Ks. direktiivin johdanto-osan kappale 48: Niin kauan kuin pörssiyhtiöt noudattavat näitä velvoitteita, niitä ei saisi rangaista siitä, että ne eivät ole saavuttaneet naisten ja miesten edustukselle hallintoelinten jäsenten keskuudessa asetettuja määrällisiä tavoitteita, tämän rajoittamatta seuraamusten määräämisestä annetun kansallisen lainsäädännön soveltamista.

Professori Nousiainen ja tasa-arvovaltuutettu kiinnittävät huomiota syrjinnän estämisen näkökulmaan. Tasa-arvovaltuutettu ehdottaa, että oikeussuojasta säädettäisiin tasa-arvolaissa (609/1986).

DIF:n näkemyksen mukaan ehdotetussa pykälässä (9 b §) käsitellään yhtiön tiedonantovelvollisuutta ja perusteluissa viitataan hallituksen jäsenten valintamenettelyyn.

> **Arvio ja ehdotus**: Suomi täyttää direktiivissä tarkoitetut poikkeamisedellytykset ja niiden hyödyntäminen vastaa hallituksen tavoitteita lisäsääntelyn välttämisestä ja yritysten hallinnollisen taakan vähentämisestä.
>
> Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (33/2024 vp) todennut, että se ei pidä hallituksen esityksestä ilmeneviä perusteluja osakeyhtiölain 6 luvun 9 b §:n voimaantulosäännökselle asianmukaisina perustuslain 79 §:n 3 momentin kannalta. Voimaantuloajankohdasta säätämistä ei siten ole mahdollista jättää valtioneuvoston asetuksen varaan. *Näin ollen perustuslakivaliokunnan mukaan 1. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lain säätämisjärjestelyssä vain, jos valiokunnan sen voimaantulosäännöksestä tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon*.
>
> Oikeusministeriö esittää, että osakeyhtiölain 6 luvun 9 b § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös poistetaan, jolloin asiasta voidaan tarvittaessa säätää erillisellä hallituksen esityksellä tilanteessa, jossa aliedustetun sukupuolen edustus soveltamisalaan kuuluvissa pörssiyhtiöissä laskee alle 30 prosentin. Seuranta on osa oikeusministeriön jatkuvaa lainsäädäntötarpeen arviointia.

Raportointi

STM esittää harkittavaksi raportointivelvollisuuden laajentamista myös muihin kuin suuriin pörssiyhtiöihin.

STTK kiinnittää huomiota siihen, että raportoinnin valvonta vaikuttaa osin hajanaiselta. Myös *Akava* ja *tasa-arvovaltuutettu* kiinnittävät huomiota siihen, täyttyvätkö direktiivi vähimmäisvaatimukset (tehokkuus, oikeasuhteisuus, varoitettavuus).

> **Arvio ja ehdotus**: Esityksessä kuvatulla tavalla Finanssivalvonta valvoo, että pörssiyhtiön hallinnointi- ja ohjausjärjestelmäselvitys sisältää valtiovarainministeriön asetukseen lisättäväksi ehdotettavat tiedot, perustelut hallinnointikoodista poikkeamiseen sekä julkistaa selvityksen. Finanssivalvonnalla olisi mahdollisuus määrätä raportoinnin laiminlyönnistä tai rikkomisesta seuraamusmaksu. Helsingin Pörssi valvoo osaltaan selvityksen sisältöä hallinnointikoodin noudattamisen kautta[2]. Nykyistä valvontasääntelyä voidaan oikeusministeriön näkemyksen mukaan pitää tehokkaana, oikeasuhteisena ja varoittavana, ja direktiivin

[2] Helsingin Pörssin valvonnasta ks. HE 27/2008 vp.

vaatimukset katsotaan täytetyksi tältä osin eikä yrityksille lisätä hallinnollista taakkaa[3].

Keskuskauppakamarille ehdotettu tehtävä

Keskuskauppakamari ja *tasa-arvovaltuutettu* kannattavat ehdotusta siitä, että Keskuskauppakamari toimisi direktiivissä tarkoitettuna sukupuolten tasapuolista edustusta pörssiyhtiöissä edistävänä, analysoivana, seuraavana ja tukevana toimielimenä.

Tanen näkemyksen mukaan tulisi arvioida uusien tehtävien vaikutusta Keskuskauppakamarille sekä sitä, minkälaisiin toimiin Keskuskauppakamari voi ryhtyä, mikäli sen yhtiöt eivät täytä tavoitetta. Myös *professori Nousiainen* toteaa, että Keskuskauppakamarin valvonnan sisällöstä ei esityksessä mainita mitään.

Arvio ja ehdotus: Ehdotetun kauppakamarilain 2:§ mukaan Keskuskauppakamarin tehtävänä olisi sukupuolten tasapuolisen edustuksen edistäminen, analysointi, seuranta ja tukeminen. Direktiivin 10 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on nimettävä yksi tai useampi elin yhtiöiden hallintoelinten sukupuolten tasapuolisen edustuksen edistämiseen, analysointiin, seurantaan ja tukemiseen. Direktiivin johdanto-osassa (kappale 50) todetaan, että tehtävä voi pitää sisällään esimerkiksi tiedotuskampanjoita ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa[4]. Siten kyseessä ei ole Tanen tai professori Nousiaisen tarkoittama valvontatehtävä, eikä Keskuskauppakamarin tehtävä ole valvoa direktiiviin perustuvien kansallisten säännösten noudattamista.

Ei tarvetta muuttaa lakiehdotusta.

Muut kommentit esityksestä

DIF:n arvion mukaan kiintiösääntely merkitsee joissakin tilanteissa käytännössä sitä, että pois jäävän henkilön tilalle on valittava samaa sukupuolta oleva mahdollisesti vähemmän pätevä henkilö kuin joka ilman kiintiösääntelyä voitaisiin valita.

Arvio: Kuten esityksessä todetaan, pörssiyhtiöillä on oltava tavoitteena, että vähintään 40 prosenttia hallituksen jäsenistä on aliedustettua sukupuolta viimeistään 30.6.2026. Mikäli tavoitetta ei ole saavutettu, olisi hallinnointi- ja ohjausjärjestelmäselvitykseen sisällytettävä selvitys siitä, miksi tavoitetta ei ole saavutettu sekä kuvaus toimenpiteistä tavoitteen saavuttamiseksi. Siten sääntelyn soveltaminen ei oikeusministeriön näkemyksen mukaan voi välittömästi johtaa lausunnossa esitettyyn tilanteeseen, jossa vähemmän pätevä henkilö olisi velvollisuus valita hallitukseen.

[3] Vastaavasti direktiivin johdanto-osassa (kappale 47) todetaan, että tarpeettoman hallinnollisen rasitteen ja päällekkäisten toimien välttämiseksi tiedot, jotka on määrä ilmoittaa tämän direktiivin mukaisesti yhtiöiden hallintoelinten sukupuolijakaumasta, olisi tarvittaessa sisällytettävä yhtiön hallinnointi- ja ohjausjärjestelmää koskevaan selvitykseen. Vastaava viittaus myös direktiivin raportointia koskevassa artiklassa 7: --tiedot on tapauksen mukaan sisällytettävä myös yhtiön hallinnointi- ja ohjausjärjestelmää koskevaan selvitykseen direktiivin 2013/34/EU asiaa koskevien säännösten mukaisesti.

[4] Ks. direktiivin johdanto-osan kappale 50: Tiedotuskampanjoilla ja parhaiden käytäntöjen vaihdolla voitaisiin merkittävästi lisätä kaikkien yhtiöiden tietoisuutta näistä kysymyksistä ja kannustaa niitä tasapainottamaan sukupuolijakauma jo ennakoivasti.

Professori Nousiainen kiinnittää huomiota siihen, että nimitysvaliokuntien toimintaa koskevia, lakiin perustuvia säännöksiä ei ole.

> **Arvio:** Voimassa olevassa osakeyhtiölaissa hallituksen jäsenten valinta on lähtökohtaisesti osoitettu yhtiökokoukselle. Laissa ei ole tarkempaa sääntelyä hallituksen jäsenten valintamenettelystä eikä hallituksen jäsenten yleistä kelpoisuutta pidemmälle meneviä vaatimuksia hallituksen kokoonpanolle.
>
> Hallinnointikoodin suosituksen 19 mukaan yhtiökokous voi perustaa hallituksen valinnan ja palkitsemisen valmistelua varten osakkeenomistajien nimitystoimikunnan. Nimitystoimikunta ei ole osakeyhtiölaissa säädetty toimielin, joten sen toimintaan ei voi kohdistaa lain tasoisia vaatimuksia.

Professori Ittosen näkemyksen mukaan hallituksen esityksen 1.2 luvun ensimmäisessä kappaleessa viitataan virheellisesti johtokunnan jäseniin ja johtokuntaan.

> **Arvio:** Mainitussa kohdassa viitataan vuoden 2012 direktiiviehdotukseen (ks. tekstissä oleva linkki). Tuolloin ehdotuksessa käytettiin termiä johtokunta, joka on sittemmin vaihtunut hallintoelimeen.